

ERFGOED BRUSSEL

April 2017 | Nr 22

Dossier **ART NOUVEAU**

Varia **DE EIGENDOM *LE FÉBURE***
REMIGIO CANTAGALLINA

ERFGOED BRUSSEL

April 2017 | Nr 22

Dossier ART NOUVEAU

Varia DE EIGENDOM LE FÈBRE
REMIGIO CANTAGALLINA

ERFGOED TE HERONTDEKKEN

De graf galerijen op de begraafplaats van Sint-Jans-Molenbeek

Na 160 werkdagen werd de restauratie van de graf galerijen op de begraafplaats van Sint-Jans-Molenbeek opgeleverd. Deze restauratie omhelsde de totaliteit van het gebouw dat volgens Besluit van 22 maart 2007 werd beschermd als monument vanwege zijn historische, artistieke, esthetische en sociale waarde (die in het tijdschrift nr 8 voorgesteld werd).

De gemeentelijke begraafplaats van Molenbeek werd ontworpen door architect Joseph Praet en ingehuldigd op 16 augustus 1864. Zij was een van de eerste begraafplaatsen in de Brusselse agglomeratie aangelegd in toepassing van het arrest van het Hof van Cassatie van 13 februari 1864 waarin het beheer van de kerkhoven werd overgedragen aan de burgerlijke macht.

De graf galerijen staan op een zichtbare plaats in het verlengde van de erelaan. Ze werden gebouwd tussen 1880 en 1910 in verschillende fasen gebouwd. De eerste galerijen werden gebouwd naar plannen van de landmeter-architect R. Rysman. Het achthoekige paviljoen met koepel werd pas in 1903 ontworpen door gemeentelijk inspecteur van openbare werken J.B. Janssen en in 1905 gebouwd. De graf galerijen vormen een merkwaardig architecturaal geheel. Ze zijn gebouwd in een sobere neoklassieke stijl en bezitten een opvallende eenheid ondanks de opeenvolgende bouwcampagnes. De architecturale verhoudingen en de sobere stijl verlenen aan het geheel een statig karakter.

De hoofdingang van het complex geeft uit op de erelaan. Op de twee muren, links en rechts, zijn marmeren platen aangebracht, uitgevoerd door de Lakense funeraire beeldhouwer Ernest Salu I. De galerij ligt deels onder het maaiveld (ongeveer één derde). De binnenruimte tussen twee zijdelingse portieken is achthoekig uitgewerkt. De hoofdgalerij was

Zicht op de koepel vanuit de centrale gang. Situatie in maart 2015 voor aanvang van de restauratie (T. Verhofstadt © GOB).

De centrale gang. Situatie in april 2016 na de restauratie (T. Verhofstadt © GOB).

aanvankelijk beschut door middel van een glazen overkapping die in de loop der tijden verdween. Bij de restauratie werd een nieuwe lichtstraat geplaatst die de conservatie van het bouwwerk ten goede komt.

De tweede galerij ligt haaks ingeplant op de hoofdgalerij. Deze galerij, zoals de derde in haar verlengde, ligt boven het maaiveld. De graf galerij wordt geritmeerd door gecanneleerde Dorische zuilen, aan de binnenkant zijn de grafnissen voorzien. De galerij wordt onderbroken door twee portieken met gekoppelde zuilen en fronton. De tweede galerij stopt abrupt aan de linkerkant van het overkoepelde paviljoen. Aan de rechterkant vormt ze een rechte hoek en loopt verder door naar de derde galerij, parallel met de hoofdgalerij. Deze galerij vertoont stilistisch dezelfde karakteristieken als de tweede en wordt versierd met een Dorische zuilenrij, onderbroken door een portiek.

De restauratie betrof een totaalpak: stabiliteitswerken, waterdichting, vernieuwing van de dakbekleding, herstelling van de bepleistering en algemeen onderhoud en reiniging van

het monument. De open nissen werden met een voorlopige plaat afgesloten, andere platen werden vernieuwd of vervangen.

De graf galerijen zijn toegankelijk tijdens de openingsuren van de begraafplaats.

Gemeentelijk begraafplaats

Gentsesteenweg 537-539 te 1080 Sint-Jans-Molenbeek

*Cimetiere.1080@molenbeek.irisnet.be
02 465 39 41*

Open van 8 uur tot 17 uur

TV

REEKS BRUSSEL, STAD VAN KUNST EN GESCHIEDENIS

Thurn en Taxis

Elke Brusselaar is zonder twijfel vertrouwd met het indrukwekkende silhouet van het Koninklijk Pakhuis en het omliggende geheel van industriële gebouwen die samen de historische site van Thurn en Taxis vormen. Vandaag is zij bij de meesten gekend door de vele evenementen die er plaatsvinden. Met de systematische restauratie en herbestemming van alle historische gebouwen en de constructie van nieuwe neemt zij een steeds belangrijker plaats in binnen het socio-culturele en socio-economische leven van het Brussels Gewest.

Deze nieuwe publicatie in de reeks 'Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis' belicht haar lange ontstaans-

geschiedenis en de hoofdrol die ze gespeeld heeft in economische groei van het land als draaischijf van onze nationale en internationale handelsactiviteiten. Ze staat stil bij de bouwkundige kwaliteiten en het technisch vernuft van de gebouwen die het tot industrieel erfgoed van wereldniveau maakt. Er is ook aandacht voor de dagelijkse werking van het complex en voor zijn invloed op de ontwikkeling van de wijk rondom.

Deze publicatie biedt de lezer een rijk arsenaal aan historische documenten, plannen en tekeningen, origineel fotomateriaal en interessante eigentijdse commentaren

Een uitgave van Brussel Stedelijke Ontwikkeling. Aanbevolen prijs: € 7,50.

Diffusion Nord-Sud. Een e-bookversie is gratis downloadbaar op www.erfgoed.brussels. U vindt er ook de e-bookversie van tien oudere nummers uit de reeks.

PDU

Zicht op de koepel langs de buitenzijde van de centrale gang. Situatie in april 2016 na de restauratie (T. Verhofstadt © GOB).

FOTO- WEDSTRIJD

FOTOGRAFEER UW ERFGOED!

In het vooruitzicht van '2018, Europees jaar van het erfgoed' organiseert de Directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vanaf de maand maart, de fotowedstrijd 'Fotografeer UW erfgoed!'.

Heeft u een originele kijk op het Brussels erfgoed? Houdt u van fotograferen? Wilt u graag uw liefde voor Brussel delen? Toon ons dan uw visie op het Gewest en haar erfgoed.

Monumenten, parken, pleinen, straten, bekende plaatsen of verborgen hoekjes, met of zonder mensen, overdag of 's nachts,... stuur ons uw mooiste foto's op van uw favoriete plekken.

De beste inzendingen zullen in de loop van 2018 worden tentoongesteld.

Iedereen kan deelnemen! Uiterste inschrijvingsdatum: 15/12/2017.

Deelnemingsformulier en reglement: www.erfgoed.brussels

OPEN MONUMENTEN- DAGEN IN HET BRUSSELS HOOFD- STEDELIJK GEWEST

Natuur in de stad

De eerstvolgende Open Monumentendagen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zullen plaatsvinden op 16 en 17 september 2017 met als thema "Natuur in de stad".

Op het programma staan uiteraard parken, tuinen en squares, maar ook de relatie tussen architectuur en natuur (kastelen, tuinwijken, winter-tuinen en interieurs, bedrijven in een groene omgeving, cottages en landhuizen, boerderijen en ander ruraal erfgoed...). En natuurlijk ook de constructies in tuinen en parken (kiosken, serres, bruggen en grotten, pergola's, beelden en fontein) Daarnaast is er ook aandacht voor de aanwezig-

heid van de natuur in de gebouwen, van inspiratie voor decoratie tot het gebruik van natuurlijke materialen.

Behalve de te bezoeken plaatsen zullen op heel het grondgebied van het Gewest talrijke activiteiten worden aangeboden. Wandelingen te voet, per fiets, ontdekking van fauna en flora, bustochten, tentoonstellingen ... zullen u door de Brusselse gemeentes meenemen.

*Organisatie: Directie Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Brochure beschikbaar vanaf 16 augustus (fdp-omd@gob.brussels).
www.openmonumentendagen.brussels*

BVB

UNESCO

Het Zoniënwoud op weg naar erkenning als werelderfgoed?

De kandidatuur van het Zoniënwoud voor inschrijving op de Werelderfgoedlijst van de Unesco wordt momenteel geëvalueerd. Deze evaluatie wordt geleid door de Internationale Unie voor het Behoud van de Natuur en zal gevolgd worden door een aanbeveling aan de Commissie voor het Werelderfgoed om het dossier van de Europese beukenbossen verder te onderzoeken.

In dit kader worden de bijzonderheden en beheersmechanismen voor alle reserves van de drie Gewesten bekeken, want die vormen uitzonderlijke genetische reservoirs. Dertien Europese landen nemen deel aan dit initiatief, nadat het Unesco-comité de wens had geuit om het Europees netwerk van authentieke beukenbossen aan te vullen. Eerder had het comité reeds primaire en oude beukenbossen erkend in de Karpaten en in Duitsland.

De sectoren Erfgoed en Natuur van de drie Gewesten werken nauw samen om dit dossier tot een goed einde te brengen en aan de eisen van de Unesco te voldoen. Er vinden eveneens raadplegingen plaats om de culturele waarden van het woud beter af te bakenen.

IL

(L. Leroy © GOB).

TENTOONSTELLING

De Duitse negatieven (1917-1918). Het Belgische artistieke erfgoed door de lens van de bezetter

In het kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog lanceerde het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) het wetenschappelijke project 'Het Belgische kunstpatrimonium tijdens de Grote Oorlog: wapen of verzetsmiddel'. Doelstelling van dit project is om de fotografische collecties van het KIK te valoriseren door de foto's die kort voor of tijdens de Grote Oorlog gemaakt werden in de

kijker te plaatsen. Dit initiatief omvat ook een luik waarbij getracht wordt om een zo breed mogelijk publiek kennis te laten maken met een van de meest bijzondere collecties van het KIK: de Duitse fotonegatieven.

Tijdens de zomer van 2017 vormt een omvangrijke open lucht tentoonstelling in Brussel het hoogtepunt van dit project. Een selectie van beelden, gerealiseerd in 1917/18, zal niet alleen de hoogstaande technische kwaliteit van de foto's illustreren, maar ook peilen naar de esthetische en politieke beweegredenen die aan de basis lagen van de Duitse fotografische inventarisatiecampagne. De betekenis van deze verzameling, die meer dan 10.000 fotografische opnames telt, voor het onderzoek van –en de zorg voor– het Belgisch artistiek erfgoed wordt eveneens belicht. De collectie Duitse negatieven is meer dan ooit springlevend:

de fotografen van het KIK reisden twee jaar lang het hele land rond en namen honderd jaar later opnieuw foto's van uit dezelfde gezichtspunten.

Naast de nationale tentoonstelling zullen, in samenwerking met andere Belgische erfgoedspelers, over het hele land tentoonstellingen en evenementen gerealiseerd worden om deze bij uitstek positieve erfenis van de Grote Oorlog te ontsluiten. Een mobiele applicatie en een online tool vullen dit initiatief aan zodat het voor iedereen mogelijk wordt om zelf op zoek te gaan naar het Belgische artistieke erfgoed dat in 1917 en 1918 gefotografeerd werd.

*Aarzel niet de blog te bezoeken: www.picturingbelgium14-18.com
Tentoonstelling dagelijks gratis toegankelijk van 15 juni tot 17 september 2017, in het Warandepark*

(KIK-IRPA, Brussel).

COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Jean-Marc Basy, Stéphane Demeter,
Paula Dumont, Murielle Leseqque,
Griet Meyfroots, Cecilia Paredes
en Brigitte Vander Bruggen.

EINDREDACTIE IN HET NEDERLANDS

Paula Dumont en Griet Meyfroots

EINDREDACTIE IN HET FRANS

Stéphane Demeter

SECRETARIAAT VAN REDACTIE

Murielle Leseqque

COORDINATIE VAN ICONOGRAFIE

Cecilia Paredes

COORDINATIE VAN DE DOSSIER

Murielle Leseqque

AUTEURS/ REDACTIONELE MEDEWERKING

Werner Adriaenssens, Anne-Lise
Alleaume, Françoise Aubry, Caroline
Berckmans, Olivier Berckmans, Guy
Conde-Reis, Stéphane Demeter, Denis
Derycke, Paula Dumont, Isabelle Leroy,
Marc Meganck, Christophe Mouzelard,
Muriel Muret, Isabelle Pauthier,
Michel Provost, Christian Spapens,
Brigitte Vander Bruggen, Linda Van
Santvoort, Tom Verhofstadt, Wivine
Wailliez, Benjamin Zurstrassen.

VERTALING

Gitracom, Hilde Pauwels, Erik
Tack, Data Translations Int.

NALEZING

Koenraad Raeymaekers, Wim Kenis,
Coralie Smets, Tom Verhofstadt en
de leden van het redactiecomité.

VORMGEVING

La Page sprl

ONTWERPER VAN DE MAQUETTE

The Crew communication sa

DRUK

IPM printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt, Brigitte
Vander Bruggen.
bpeb@sprb.irisnet.be

BEDANKINGEN

Mathilde Bell Andrade, Michel Gilbert,
Michel Huynh, Robrecht Janssen,
Tom Verhofstadt, Soetkin Vervust.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Bety Wakhine, directeur-generaal
van Brussel Stedenbouw en Erfgoed/
Gewestelijke overheidsdienst
Brussel, CNN – Vooruitgangstraat
80, 1035 Brussel.

De artikelen zijn gepubliceerd
onder de verantwoordelijkheid
van de auteurs. Alle rechten voor
het reproduceren, vertalen of
herwerken zijn voorbehouden.

CONTACT

Directie Monumenten en
Landschappen – Cel Sensibilisatie
CNN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel
[http://www.erfgoed.brussels
broh.monumenten@gob.irisnet.be](http://www.erfgoed.brussels
broh.monumenten@gob.irisnet.be)

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen
om alle reproductierechten te betalen
toch nog gerechtigden zijn die niet
gecontacteerd werden, dan worden zij
verzocht zich kenbaar te maken bij de
Directie Monumenten en Landschappen
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

LIJST MET AFKORTINGEN

AML – Archives et Musée de la Littérature
APEB – Association pour l'Étude du Bâti
CIDEP – Centre d'Information, de
Documentation et d'Étude du Patrimoine
DCBSO – Documentatiecentrum van
Brussel Stedelijke Ontwikkeling
GOB – Gewestelijke
Overheidsdienst Brussel
KBS – Koning Boudewijnstichting
KIK-IRPA – Koninklijk Instituut voor
het Kunstpatrimonium / Institut
royal du Patrimoine artistique
KMKG – Koninklijke Musea voor
Kunst en Geschiedenis
KMSKB – Koninklijke Musea voor
Schone Kunsten van België
MSB – Museum van de Stad Brussel
SAB – Stadsarchief Brussel
ULB – Université libre de Bruxelles
VUB – Vrije Universiteit Brussel

ISSN

2034-578X

WETTELIJK DEPOT

D/2017/6860/009

Cette revue paraît également
en Français sous le titre
Bruxelles Patrimoines.

Erfgoed Brussel Reeds verschenen

001 - November 2011
Terug naar school

002 - Juni 2012
De Hallepoort

003-004 - September 2012
De kunst van het bouwen

005 - December 2012
Hôtel Dewez
Extra nummer 2013
Het erfgoed schrijft onze geschiedenis

006-007 - September 2013
Brussel, m'as-tu vu ?

008 - November 2013
Industriële architectuur

009 - December 2013
Parken en tuinen
010 - April 2014
Jean-Baptiste Dewin

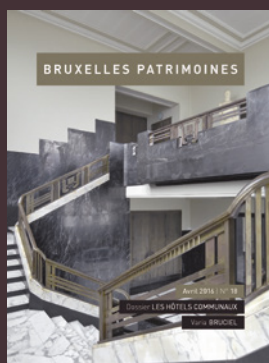
011-012 - September 2014
Geschiedenis en herinnering

013 - December 2014
Cultusgebouwen

014 - April 2015
Zoniënwoud

015-016 - September 2015
Ateliers, fabrieken
en kantoren

017 - December 2015
Stadsarcheologie

018 - April 2016
De Gemeentehuizen

019-020 - September 2016
Stijlen gerecycleerd

021 - December 2016
Victor Besme

www.erfgoed.brussels

BRUSSEL STEDENBOUW EN ERFGOED
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

10 €

ISBN 978-2-87584-142-1